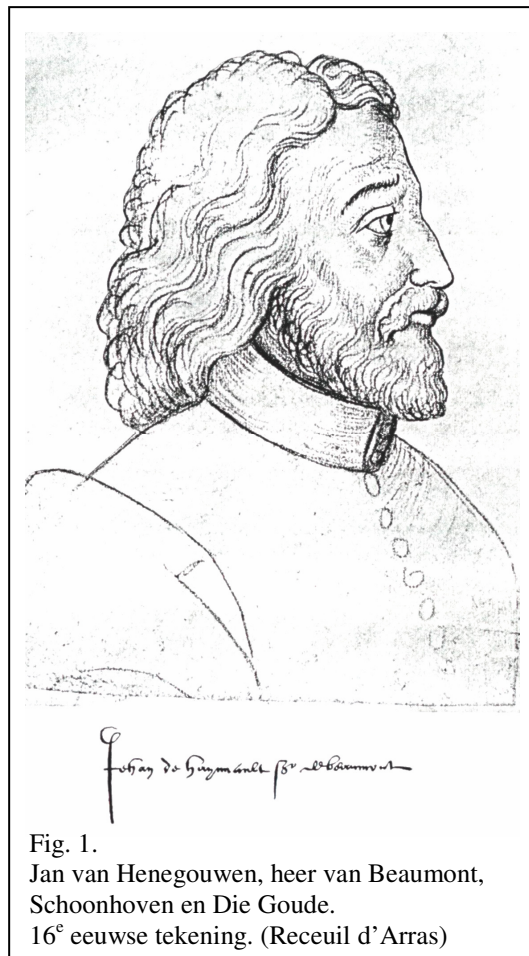

700 Jaar geleden: Jan van Beaumont, heer van Schoonhoven. Waarom, hoe, het belang en wanneer ?

Rene Kappers

(verschenen -met verkort notenapparaat- in de Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, HEK, 2009, nr.1)

Op 29 maart 2009 is het 700 jaar geleden dat Jan van Henegouwen, heer van Beaumont, werd beleend met ‘al het goed van Schoonhoven dat van heer Claes van Cats was, en al dat daar toe behoort, vrijelijk en rechtelijk...’¹ Deze belening zou voor Schoonhoven van bijzonder grote betekenis blijken te zijn. In dit artikel zullen we stilstaan bij het waarom en hoe van deze belening, bij het grote belang voor de stad zoals we dat achteraf kunnen vaststellen, en bij de datum waarop dit gebeurde.

Het waarom.

De moord op de Hollandse graaf Floris V in 1296 en het vroegtijdig overlijden van zijn enige zoon Jan I in 1299 en de daaraanvolgende opvolgingsstrijd om met name de Zeeuwse gravenkroon, bracht naast politieke veranderingen ook veel veranderingen van juridische en economische aard. Politiek gingen de graafschappen Holland en Zeeland alsmede de heerlijkheid Westfriesland na de dood van Jan I op in een personele unie met het graafschap

Henegouwen onder het huis van Avesnes. Jan II van Avesnes is dan de eerste die de drie graafschappen Henegouwen, Holland en Zeeland alsmede de heerlijkheid Westfriesland onder één graaf verenigt.²

Juridisch en economisch veranderden hele grote gebieden, lenen en andere uitgebreide rechten met al hun inkomsten, door twee gebeurtenissen van rechthebbende. Ten eerste verloren in 1296 de moordenaars van Floris V al hun bezittingen aan diens opvolgende zoon Jan I van Holland door verbeuring. De moordenaars moesten als ballingen een goed heenkomen zoeken.³ Het betrof hier Hollandse edelen. Bij het vroegtijdig en kinderloos overlijden van Jan I vielen die verbeurde bezittingen vervolgens in 1299 toe aan zijn opvolgende naaste verwant: Jan II van Avesnes, graaf van Henegouwen.⁴ Deze laatste was - net als Floris V - een kleinzoon van Floris IV van Holland; echter langs vrouwelijke lijn.

De opvolging door Jan II van Avesnes als graaf van Zeeland werd door de graaf van Vlaanderen en de Zeeuwse adel betwist, zoals eerder ook al de aanspraken van Floris V door hen werden betwist. Hierbij gaat het met name om Zeeland Bewester-Schelde, dat is Walcheren, Noord- en Zuid-Beveland, Borselen, (Reimerswaal?) en Tholen.⁵

Zo ontstond in 1299 een opvolgingsstrijd waarbij met name de Zeeuwse gravenkroon in het geding was. Jan II van Avesnes verklaarde als graaf van Zeeland en Holland, de opstandige Zeeuwse edelen vervallen van hun Zeeuwse en Hollandse lenen; onder de laatste onder meer Schoonhoven en Gouda. Deze ontzegging leidde de volgende jaren tot uitgebreide gewapende conflicten tussen opstandige Zeeuwen, gesteund door Vlamingen, en aan de andere zijde Avesnes getrouwe Henegouwse, Zeeuwse en Hollandse edelen en steden.⁶

Bij de dood van Jan II van Avesnes in 1304, werden diens twee nog levende zonen dan ook geconfronteerd met een weliswaar rijke erfenis, maar tevens met betwiste gebieden en lenen met onzekere rechten en inkomsten waarover nog steeds gewapenderhand gestreden werd.

De oudste zoon, Willem III, erfde de gravenkronen van Henegouwen, van Holland en Zeeland en de heerschappij van Westfriesland.⁷ In zijn testament had vader Jan II van Avesnes voor zijn jongste zoon Jan zeer aanzienlijke jaarlijkse renten besproken: een jaarlijkse rente van 6000 pond tournois op goederen in Henegouwen en 9000 pond tournois op goederen in Holland, Zeeland en Westfriesland.⁸ Het creëren van een dergelijke ‘apanage’ voor de jongere tak van een regerend vorstenhuis was in die tijd heel gebruikelijk.

Een ‘apanage’ is de toekenning van een vermogen in de vorm van een graafschap, heerlijkheid of ander bestuurlijk zelfstandig gebied, titels en inkomsten, en/of andere waardevolle bezittingen, aan de jongere tak van een vorstenhuis, welke jongere tak onder het regime van het vorstelijk eerstgeboorterecht anders zonder erfdeel zou komen. De toekenning van een apanage gaat steeds met de clausule gepaard dat bij het ontbreken van wettige nakomelingen de apanage weer aan de hoofdtak zal komen. Dit systeem was wijd verspreid in Europa. De rechtshistoricus Van den Arend zegt dat een apanage een bijzondere vorm van hoge heerlijkheid is. De heer van de apanage is formeel-juridisch de gelijke van de landsheer en hij geniet daaruit alle opbrengsten. Een dergelijk gebied wordt door de heer als een min of meer zelfstandig land bestuurd.⁹ De historicus De Boer voegt eraan toe dat vanuit grafelijk standpunt apanages als immuniteiten te beschouwen zijn. In alle gevallen is hier de bevoegdheid tot rechtspreken in halszaken -meestal door officiële overdracht- in handen van een ander dan de graaf. Bovendien droegen die gebieden vaak ook niet bij aan de grafelijke belastingen of aan de contingenten van de heervaart^{10,11}. De mediaevist J.G.Smit gaat zover te zeggen dat de Bloise apanage een “een kleine staat in een staat” vormde.¹²

Eén van de goederen in Henegouwen die al snel -in 1305 en vermoedelijk als eerste- aan Jan werden toebedeeld was Beaumont, een ommuurde stad met kasteel en heerlijkheid.¹³

Beaumont was gelegen in het zuid-oosten van het graafschap. Het was als grensgebied strategisch van groot belang voor de Franse koning zowel als voor de graven van Henegouwen en daarmee voor het huis van Avesnes.¹⁴ In de volgorde van titels staat Beaumont ook altijd als eerste genoemd en in deze volgorde: Jan van Henegouwen, heer van Beaumont, heer van Schoonhoven en van Die Goude. In de geschiedenis wordt Jan van Henegouwen daardoor dan ook veelal kortweg aangeduid als 'Jan van Beaumont'. Zo ook in de rest van dit artikel.

Bij de verdere uitvoering door Willem III van het genoemde testament werden veel geconfisqueerde gebieden en rechten in Zeeland, Holland en Westfriesland (in dit artikel beperken we ons tot deze noordelijke gebieden) successievelijk aan zijn jongere broer Jan van Beaumont als apanage toebedeeld. De uitvoering van het codicil en testament neemt een aanvang in 1305 en eindigt voorlopig in 1312. Graaf Willem III verklaart namelijk op 22 mei 1312 zijn broer Jan volkomen voldaan te hebben in zake de uitvoering van het testament van zijn vader op een bedrag van circa 2075 lb. na (n.b. dat is 23 % van het noordelijk deel, en 13 % van het geheel), welk bedrag Jan jaarlijks mag vorderen van de rentmeester van de grafelijkheid van Zeeland.¹⁵

Het is daardoor aannemelijk dat Zeeuwse goederen die Jan van Beaumont na 1312 nog door Willem III toegewezen krijgt in 1315 en 1319, en afkomstig zijn van Floris van Borselen en Hendrik Buffel, samen met Dreischor dienen om het bedrag van 2075 lb. te compenseren.

Op 29 sep 1312 verklaart Jan van Beaumont dat de goederen die hem toegewezen zijn op grond van de 15.000 pond hem toegewezen bij het testament van zijn vader, weer aan de graaf of diens erfgenamen, zullen terugvallen als hij zonder wettige kinderen komt te overlijden.¹⁶ We lezen hier dus de traditionele verklaring die bij de toekenning van een apanage hoort.

Naast de toedeling op grond van de testamentaire beschikking verwerft Jan van Beaumont nog diverse andere goederen en rechten door eigen aankoop. Het geheel leidt tot een complex van goederen en rechten dat later bekend zal worden onder de naam 'de Bloise goederen'. Van veel onderdelen hiervan is nu niet duidelijk op welke wijze ze tot deze Bloise goederen zijn geraakt. We vinden ze echter terug in de leenkamer van de graven van Blois als onderdelen van het bezit dat Jan van Blois van zijn grootvader Jan van Beaumont erfde.¹⁷

De Bloise goederen bestaan dus voor een gedeelte uit 'de apanage' op grond van de erfenis; hieronder bevindt zich Schoonhoven en het land van Schoonhoven. Voor een ander deel bestaan de Bloise goederen uit door Jan van Beaumont aangekochte of op andere wijze (bijvoorbeeld belening) verworven delen.

Het hoe. De chronologie van de beleningen en aankopen.

Op 21 juni 1308 wordt Jan van Beaumont te Middelburg beleend met de goederen die de grafelijkheid aangekomen zijn van moordenaars van Floris V zijnde Gerard van Velsen, van Willem van Zaenden en van Gerard van Crayenhorst.^{18, 19}

Op 15 aug 1308 te Bergen in Henegouwen, wordt Jan beleend met "het goed van der Goude" ... in derzelve manieren, dat die heere van den Goude van ons ende onse vorders plagh te houden"²⁰. Het goed van der Goude was in 1304 geconfisqueerd van de opstandige Zeeuwse edelman Jan van Renesse, gehuwd met de erfdochter van het geslacht van der Goude. Naast Gouda omvat het domeinen op de noordelijke oever van de IJssel, hoofdzakelijk tussen Cralingen en de Gouwe.²¹

In 1308 kreeg Jan alle goederen van Hendrik Buffel, een opstandige Zeeuwse edelman, toegewezen,²² met onder meer Tholen met Schakerlo. Dreischor kwam vermoedelijk gelijk met Tholen aan; dit was oorspronkelijk ook van Hendrik Buffel. Nieuw Dreischor of Sir Jansland was een nieuwe landaanwinning²³.

Bij brief van 29 maart 1309 te Middelburg wordt het goed Schoonhoven toegevoegd, zoals heer Nicolaas van Cats, eveneens opstandige Zeeuwse edelman in 1299, dit had bezeten.²⁴ Op 28 mei 1310 wordt Jan beleend met erfpacht en inkomsten gevestigd op land te Katwoude in Waterland, groot 300 pond Hollands jaarlijks.²⁵

Als boven eerder vermeld, verklaart Graaf Willem III op 22 mei 1312 zijn broer Jan volkomen voldaan te hebben in zake de uitvoering van het testament van zijn vader op een bedrag van circa 2075 lb. na. De verwervingen na 1312 vallen dus in principe buiten 'de apanage' en behoeften niet terug te vallen aan de grafelijkheid. Jan van Beaumont en zijn erfgenamen konden er vrij over beschikken. Zo schenkt Jan van Beaumont bijvoorbeeld zijn bastaardzoon, Jan de bastaard van Blois, in 1352 het land van Stein roerende van de heerlijkheid van Schoonhoven en Gouda, maar pas te aanvaarden na Beaumonts dood²⁶. Een tweede voorbeeld: zijn natuurlijke dochter Johanna, non ter Lee, schenkt hij een lijfrente van 5 lb. Hollands uit de "hoffenne" te Noordwijk, na haar dood te vervallen aan het convent Leeuwenhorst²⁷. Als derde voorbeeld: zijn kleinzoon en erfgenaam Jan van Blois kent soortgelijke legaten toe aan zijn drie bastaardzonen.²⁸

Op 23 juli 1313 krijgt Jan van zijn broer Willem de hoge en lage jurisdictie te Noordwijk en te Wijk (d.i. Beverwijk en Wijk aan Zee)²⁹. Een motief ontbreekt in de oorkonde.

Op 29 sep 1314 wordt hij beleend met Texel, "tussen dat zie ende Maersdiepte ende den Vlie"³⁰, hetgeen dus het huidige Texel met Eierland en Vlieland omvat. Als motief wordt in de oorkonde genoemd "...dat wij hem schuldich syn te wysene ende te leverene." Dus mogelijk toch ook nog als onderdeel van de apanage, hoewel na 22 mei 1312.

Op 23 september 1315 wordt Jan beleend met alle goederen van Floris van Borselen "in delinghe van broeders" de bij vonnis verbeurd verklaarde goederen van Floris van Borselen, met het land en de stad Goes en andere bezittingen op de eilanden Borselen, Zuid-Beveland en Walcheren.³¹

Op 25 april 1319 krijgt Jan alle inkomsten te Poortvliet. Dit was ook van Hendrik Buffel afkomstig.³²

Op 12 maart 1320 neemt Jan in lijfpacht het gerecht van Lopik en van der Zevender met de tienden aldaar -met een genoemde uitzondering- van het Kapittel van St Marie te Utrecht.³³

Op 24 juli 1325 verwerft Jan van Beaumont het gerecht van Haestrecht over de IJssel, de visserij in de IJssel tussen de Gouwe en de Wiercxslot en tevens het halve veer. Hij pacht dit leen voor 30 sc. Utrechts per jaar.³⁴

Omstreeks 4 november 1329 koopt Jan van Beaumont van Arnoud heer van Stein als allodiaal goed het Land van Stein, oost van Gouda, hetgeen wordt aangeduid als "bona quondam de Haystricht"³⁵, ofwel 'goederen (die) eens van Haastrecht (waren)',³⁶.

In 1330 werd het ambacht Benthuizen door aankoop verkregen.³⁷

Voor 1334 komt Moordrecht door financiële moeilijkheden van heer Jacob van Moordrecht, via terugval aan de grafelijkheid, ook aan Jan van Beaumont, waarna deze goederen in de Bloise rekeningen te vinden zijn.³⁸

Op 17 oktober 1345 krijgt Jan van Beaumont van Hector Florisz van Borselen uit eigen opgedragen verschillende percelen in de parochie Monster van Borselen.³⁹

Op 18 november 1348 krijgt Jan de tienden van Dreischor in erfpacht van het convent van Egmond.⁴⁰

Op 24 januari 1351 krijgt Jan van Beaumont van Gyelis Willemsz van Windelnesse uit eigen opgedragen 13 morgen land in Tielcelijsweert in de Dordtse Waard en 7 morgen in 't Oude land.⁴¹

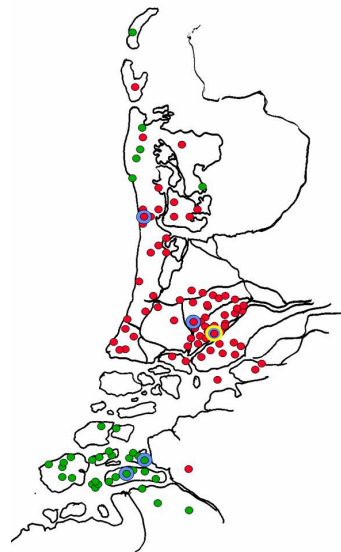

fig. 2.
Overzicht van bezit van heerlijkheden
en andere rechten van Jan van Beaumont in
Holland, Zeeland en Westfriesland.

Al met al ontstaat voor Jan van Beaumont een groot bestuurlijk gebied in Holland en Zeeland en dat zich uitstreckte van Borselen in het Zuiden tot en met Vlieland in het Noorden, dat drie steden omvatte (Schoonhoven, Gouda en Beverwijk; Tholen en Goes krijgen pas stadsrechten in respectievelijk 1366 en 1405⁴²) en dat verder nog uit diverse hoge heerlijkheden bestond (onder meer het Land van Schoonhoven, Noordwijk, Spaarnwoude, Nieuweland, Eenigenburg, Zaanden, Katwoude, Texel, het Land van Stein, Dreischor, Monster in het land van Borselen en Schakerslo op Tholen)

Ook inkomsten van strategisch belang waren onder de apanage begrepen; bijvoorbeeld de sluisgelden van Gouda en de tol van Spaarndam, waardoor de gehele binnenvaart door Holland aan Jan van Beaumont gebonden was.⁴³

Schoonhoven fungeerde hierbij als de noordelijke residentie van Jan van Beaumont.⁴⁴

We kunnen concluderen dat Schoonhoven verleend werd als één van de latere in een reeks van 'strategische beleningen' die beoogden de bezittingen van de politieke opposanten van de Avesnes -de moordenaars van Floris V en de opstandige Zeeuwse edelen- onder directe controle te brengen en te houden van de regerende Avesnes. Schoonhoven en het Land van Schoonhoven werd daarmee onderdeel van een apanage van het gravenhuis.

Het belang voor Schoonhoven

Achteraf kunnen we vaststellen dat de verlening van het goed van Schoonhoven aan Jan van Beaumont als onderdeel van zijn apanage, van groot belang is geweest voor Schoonhoven en het 'Land van Schoonhoven', alias het Land van Blois.⁴⁵ Vanuit politiek, juridisch, bestuurlijk, sociologisch, economisch, etc. oogpunt laat dit belang zich als volgt schetsen.

De verlening aan de jongere tak van het gravenhuis, en niet aan een lokale of regionale heer, brengt in eerste instantie Schoonhoven direct in de interessesfeer van vorsten van Europees formaat. Jan van Beaumont en zijn familie waren geparenteerd aan de koningen van Frankrijk, van Engeland en van Bohemen. Jan van Beaumont speelt op het Europese politieke toneel een belangrijke rol. Eerst samen met zijn broer graaf Willem III, later met diens opvolgers Willem IV, gravin Margaretha van Henegouwen, en graaf Willem V.⁴⁶

In tweede instantie -na de terugval aan de hoofdtak van het gravenhuis in 1397- komt Schoonhoven tot 1581 rechtstreeks onder bestuur van de landsheren. Ook dit zijn vorsten van formaat. Hertog Albrecht van Beieren, Willem VI van Beieren, Filips de Goede van Bourgondie, Karel de Stoute, keizer Maximiliaan van Oostenrijk, Filips de Schone, keizer Karel V en koning Philips II werden allen gehuldigd als 'heer van Schoonhoven en de Lande van Blois'.⁴⁷

Voor Schoonhoven moet dit van grote invloed zijn geweest. Het bijbehorende baljuwshof, kasteleinschap en verdere entourage moet daar een afspiegeling van zijn geweest. Bekend is dat bastaarden en gunstelingen van 'de heren van Schoonhoven' met het baljuws- en kasteleinsambt en andere functies werden bekleed. Dit facet is tot heden nog onvoldoende onderzocht. Sociologisch betekent dit evenwel de aanwezigheid van een hoge en veelal adellijke bestuurlijke elite in de Schoonhovense gemeenschap. De zetel van de baljuw, de hoogste gezagsdrager in de stad, als plaatsvervanger van de heer van Schoonhoven, is overigens nog altijd centraal aanwezig in de herenbank van de grote kerk.

Vanuit bestuurlijk oogpunt wordt Schoonhoven van 1309 tot 1397 het bestuurlijke centrum of residentie voor een gebied dat eigen stad en land ver overstijgt. Er is daardoor een jaarlijkse aanloop van rentmeesters, baljuwen, duinwaarders en andere hoge bestuurlijke functionarissen voor het afhoren van de rekeningen, het afsluiten van overeenkomsten en

anderszins. Later, nog in 1649 bij het vervaardigen van de bekende Atlas van Blaeu, noemt Schoonhoven zichzelf 'hoofdstad van de Lande van Blois'. In de periode 1356-1381 als Jan van Blois hier 'luisterrijk hof houdt' wordt Schoonhoven naast residentie ook hofstad.

Met de belening aan Jan van Henegouwen "vryelycke ende rechtelycke" krijgt Schoonhoven de status van vrije hoge heerlijkheid.⁴⁸ Juridisch ontwikkelt Schoonhoven en het land van Schoonhoven zich nog nadrukkelijker als jurisdictie onafhankelijk van Holland. Deze zelfstandige jurisdictie was wellicht oorspronkelijk, maar was in ieder geval al eerder ingezet met de belening (voor 1280) als weduwegoed aan Asekijn, weduwe van Hugo Botter, en - later, in 1280- als hoge heerlijkheid aan Nicolaas van Kats. Politiek heeft deze status als vrije hoge heerlijkheid tot gevolg dat Schoonhoven uiteindelijk een eigen plaats krijgt in de Staten van Holland en daar in rangorde als 10^e stemhebbende stad wordt genoteerd.⁴⁹

De ambities van Jan van Beaumont leidden er toe de poort of stad verder te ontwikkelen. Hij beweegt zijn broer in 1322 tot verlening van belangrijke privileges aan de stad en geeft zelf in hetzelfde jaar het keurrecht. Dit betekent een afronding van het proces van stadsrechtontwikkeling. De stad Schoonhoven is nu zelf een overheid geworden die nieuw recht scheppen kan.⁵⁰

Jan van Beaumont stimuleert belangrijke fysieke ontwikkelingen. Tijdens zijn bewind komt de ommuring van de stad tot stand en belangrijke infrastructuur, zoals de haven, straten en pleinen. Ook een belangrijke waterwerk wordt gerealiseerd: een spui in de dam. Tot op de dag van vandaag werd daarmee de vorm en omvang van de stad vastgelegd.⁵¹

Sociologisch is de stichting van het Karmelietenklooster in het oostelijke stadsdeel van groot belang geweest, evenals de stichting van de (huidige) grote kerk in het westelijke stadsdeel. Deze stichtingen moeten omstreeks dezelfde tijd hebben plaats gevonden, hetgeen betekende dat Schoonhoven al vroeg meer dan één kerkelijke gemeenschap kende.⁵²

De belening van Jan van Beaumont met Schoonhoven in 1309 is een buitengewoon 'keerpunt' geweest in de ontwikkeling van de stad en haar gemeenschap. Hierna werd alles anders.

Het jaartal van de belening: 1309 ?⁵³

Het origineel van de verleibrief is niet voorhanden. Alle auteurs verwijzen naar de gedrukte versie in Van Mieris' Groot Charterboek. Deze vermeldt "Gegeven tot Middelborg, in 't jaer ons Heeren duysent driehondert en negen, op Paeschavont." Een aantal auteurs houdt het op 1309; echter een aantal anderen, waaronder de biograaf van Jan van Beaumont Dr.S.A.Waller Zeper, op 1310.⁵⁴ Wat is juist ?

Naar alle waarschijnlijkheid speelt hier de omstreeks 1309 gebruikelijke 'Paasstijl' de auteurs parten. In deze jaarstijl begint het nieuwe jaar met het belangrijkste Christelijke feest, Pasen. Preciezer gezegd, het nieuwe jaar begint na het kerkelijke officie (de kerkdienst). In Brabant en Vlaanderen begint het na de officie op Goede Vrijdag; in Holland, Zeeland en andere gebieden na de officie op Paaszaterdag. Aanvankelijk werd deze laatste officie in de nacht van Paaszaterdag op Paaszondag gevierd. Het officie werd echter in de loop der tijd vervroegd. In de 9^e eeuw ging het naar de avond van Paaszaterdag; in de 12^e eeuw naar vier uur in de namiddag van Paaszaterdag en korte tijd daarna naar de voormiddag van Paaszaterdag. Echter, ook in Holland en Zeeland is de wisseling van het jaarcijfer op Goede Vrijdag in

gebruik geweest. Zo staat thans vast dat zij op het einde van de 13^e eeuw in Holland door Melis Stoke werd toegepast.⁵⁵

In de officie van Paaszaterdag zijn er twee plechtigheden die in datums nadrukkelijk worden vermeld als het ogenblik van de wisseling van het jaartal. Dit zijn de wijding van de paaskaars en de wijding van het doopwater die in de officie onmiddellijk achter elkaar volgen. Het spreekt vanzelf dat alleen in datums die Paaszaterdag zelf betreffen een nadere duiding van het tijdstip van een gebeurtenis noodzakelijk maken. Dat treffen we in de onderhavige verleibrief dan ook aan: "...op Paeschavont."

Als conclusie bij de vraag 'welke jaartal' wil ik stellen dat ongeacht wanneer de jaarwisseling ook was, op Goede Vrijdag of tijdens het officie op Paaszaterdag, de "Paeschavond" in de paastijl omstreeks 1309 in ieder geval in het nieuwe jaar is. En dat jaar is hetzelfde als in de 'Nieuwjaarsstijl' die het nieuwe jaar op 1 januari laat beginnen. Vandaar dat we in 2009 in Schoonhoven terecht gedenken dat het op 29 maart 700 jaar geleden is dat Jan van Beaumont beleend werd met "al het goed van Schoonhoven ... en al dat daar toe behoort, vrijelijk en rechtelijk..." en dat we daar nog steeds lasten en lusten van hebben.

Rene Kappers

februari 2009

Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, HEK, 2009, nr. 1, p.1-10.

Gegevens die na de publikatie in de HEK, nog gevonden zijn.

Zoals boven gezegd: "Op 21 juni 1308 wordt Jan van Beaumont te Middelburg beleend met de goederen die de grafelijkheid aangekomen zijn van moordenaars van Floris V zijnde Gerard van Velsen, van Willem van Zaenden en van Gerard van Crayenhorst."

Alders, e.a. 1998¹, maken aannemelijk dat hieronder in 1308 Beverwijk begrepen was, afkomstig van Gerard van Velsen.

Van den Arend, 1993² laat zien dat heerlijkheid Noordwijk in 1308 eveneens viel onder 'de goederen afkomstig van Gerard van Velsen'.

1. Alders, G.P., Kruisheer, J.G., Schweitzer, A., Venetien, J.van, Het ontstaan van Beverwijk als stedelijke nederzetting. Met een editie van de stadskeur van 11 november 1298 (Latijnse tekst en vertaling in het Nederlands, Verloren, Hilversum, 1998, p.20-22.

2. Van den Arend, O., Zeven lokale baljuwschappen in Holland, Verloren, Hilversum 1993, p.160-161.

-
1. A.S.Waller Zeper, Jan van Henegouwen, heer van Beaumont. Bijdrage tot de geschiedenis der Nederlanden in de eerste helft der veertiende eeuw. Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage, 1914. Waller Zeper, de biograaf van Jan van Beaumont noemt als datum 18 april 1310 en verwijst daarbij naar Van Mieris II, alwaar echter als datum gegeven wordt 29 maart 1309. Andere auteurs (o.m. Schmidt-Ernsthause, Visser, Kort en Kruisheer) gebruiken beide data. In dit artikel zullen we aantonen dat 29 maart 1309 de juiste datum is.
 2. D.E.H.de Boer, E.H.P.Cordfunke, H. Sarfatij, Eén graaf, drie graafschappen, Verloren, Hilversum 2000.
 3. J.W.J. Burgers, De Rijmkroniek van Holland en zijn auteurs. Verloren, Hilversum 1999. p.299,300. Glaudemans, Om die wrake wille. Eigenrichting, veten en verzoening in laat-middeleeuws Holland en Zeeland, Verloren, Hilversum 2004, m.n. hoofdstuk 7.
 - J.W.J. Burgers, Eer en schande van Floris V. Twee oude twistpunten over de geschiedenis van een Hollandse graaf. Holland, historisch tijdschrift, 1998, p.20
 4. J.Kruisheer, Oorkondenboek Holland en Zeeland (OHZ), III no. 1711, Toezegging door Rooms-Koning Rudolf dat Jan van Avesnes met het graafschap Holland zal worden beleend, als Floris V zonder wettige nakomelingen zou overlijden.
 - Zie ook D.L.Roth, Ene stille waerheyt van sware dingen. Historische opstellen betreffende de Zeeuwse geschiedenis en haar Hollandse en Vlaamse context, 1245-1305, Eburon, Delft 2007, p.89.
 5. R. de Graaf, Oorlog om Holland, 1000-1375, Verloren, Hilversum 1996, p.151-209, D.L.Roth, 2007, p.104-109
 6. D.L.Roth, p.265-270, 320-350; 355-357.
 7. A.A.M.Schmidt-Ernsthause, Archief van de graven van Blois, 1304-1397, Rijksarchief in Zuid-Holland, 's-Gravenhage 1982, p.II; zie ook het geneagram tussen pag. II en III. Willem was de oudste nog levende zoon van graaf Jan II. Zijn oudste broer, eveneens Jan geheten, sneuvelde in de Guldensporenslag bij Kortrijk in 1302. Zijn oudere broer Hendrik, kanunnik in Kamerijk, overleed in 1303.
 8. Waller Zeper, 1914, p.59.
 9. O.van den Arend, Zeven lokale baljuwschappen in Holland, Verloren, Hilversum 1993, p.17
 10. D.E.H.de Boer, Holland voltooid ? Het graafschap aan de vooravond van de samenvoeging der Bourgondische territoria. In: D.E.H. de Boer, E.H.P. Cordfunke, F.W.N. Hugenholtz, (redactie), Holland in wording. De ontstaansgeschiedenis van het graafschap Holland tot het begin van de vijftiende eeuw, Verloren, Hilversum 1991, p.167.
 - Zie ook D.E.H. De Boer, Graaf en Grafiek. New Rhine Publishers, oktober 1978.
 11. J.P.H.De Monté Ver Loren, J.E.Spruit, Hoofdlijnen uit de ontwikkeling der rechterlijke organisatie in de Noordelijke Nederlanden tot de Bataafse omwenteling, 7e druk, Kluwer, Deventer 2000, p.71-73.
 12. J.G. Smit, Vorst en onderdaan. Studies over Holland en Zeeland in de late middeleeuwen, Peters, Leuven 1995, p.108-109.
 13. Waller Zeper, p.64 en bijlage A.
 14. NN. Kleine historische Gids, Office du Tourisme Beaumont, Beaumont 1998, p.5,6.
 15. Waller Zeper, bijl. II no.33; gedr. v.Mieris II p.125. Opmerking: Waller Zeper vermeldt 1000 lb en dit moet zijn 15.000 lb, hetgeen Van Mieris ook vermeldt.
 16. Waller Zeper, p.65, bijl. II no.34; gedr. v.Mieris II p.126.
 17. J.C. Kort, Leenkamers van de Graven van Blois, 1282-1650 Ons Voorgeslacht 1984
 18. Waller Zeper, p.65 en bijl II no 9. Gedr.v. Mieris II p.76. Zie ook OV 1990 p.101, J.C.Kort, Repertorium lenen Kennemerland, leen nr.214
 19. C.Hoek, Grafelijke lenen in de Lier, Schipluiden en Vlaardingen, Ons Voorgeslacht 1983, p.422, 423.
 20. Waller Zeper, p.65 en bijl II no.10; gedr v.Mieris II p.77.
 21. C.Hoek, De inkomsten uit de grafelijke domeinen te Capelle aan den IJssel, Moordrecht en Nieuwerkerk aan den IJssel (1334-1607), Ons Voorgeslacht 1988, p.112.
 22. A.A.M. Schmidt Ernsthause, 1994, nr.39: "Item een vidimus hoe dat grave Willem here Janne van Henegouwen gheeft alle die goede die here Henric Buffel toe plaghen te hoiren. Datum m ccc viii (1308)".
 23. Waller Zeper, p.66 en 67.
 24. Waller Zeper, p.65 en bijl II no.12; gedr. v.Mieris II p.82.
 25. Waller Zeper, p.65 en bijl II no.13; gedr. v.Mieris II p.104.
 26. Waller Zeper, p. 432, bijl. II no.354.
 27. Waller Zeper, bijl.II no's 169 en 230.
 28. A.A.M. Schmidt Ernsthause, Index op: De graven van Blois als Hollandsche Leenmannen in hun betrekkingen hier te lande en in hun goed. Aantekeningen uit de rekeningen van de heren Jan en Guy van Blois. Bewerkt in chronologische volgorde in verband met C.J. de Lange van Wijngaarden: Geschiedenis der heeren en Beschrijving der stad van der Goude, 1813, door Jhr.G.G.Calkoen, Utrecht 1911 en 1913. Leidschendam 1993, p.5. (Zie bibliotheek ARA: 198 D 35-36)

-
29. Waller Zeper, bijl. II nr. 36; gedr. v.Mieris II p.135.
30. Waller Zeper, p.66 en bijl II no.42; gedr. v.Mieris II p.144.
31. Waller Zeper, p.66, p.199-203; bijlage II, no.51; gedr. v.Mieris II 23 sep 1315.
32. Waller Zeper, p.200, 381, bijl. II nr.60; gedr. v.Mieris II p.228.
33. Waller Zeper, bijl. II no. 68
34. C.Hoek, J.C.Kort, Aanvullingen op de gepubliceerde repertoria van leenkamers, die binnen het graafschap Holland hebben gefunctioneerd, Ons Voorgeslacht 1989, p.454
35. Waller Zeper, p.193 bijl II no.120.
36. Met dank aan Simon Veenman voor de vertaling.
37. Janse, 2001, Ridderschap, p.154 m.n. noot 223; Kort, 1985, Leenkamers Blois, p.35.
38. C.Hoek, 1988, p.112 e.v. De voorafgaande Bloise rekeningen steeds aangeduid met "B". De inkomsten nrs. 1, 5, 6, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 38, 39, 41, 42 en 43.
39. Waller Zeper, bijl. II no.266
40. Waller Zeper, bijl. II no. 317
41. Waller Zeper, bijl. II no. 343
42. J.C.M.Cox, Repertorium van de stadsrechten in Nederland. "Quod vulgariter statreghte nuncupatur", VNG Uitgeverij, Den Haag 2005.
43. J.G.Smit, 1995, p.438
44. Waller Zeper, p.191, 219.
45. Voor de aanduiding 'Land van Schoonhoven', zie Privilege Boek Schoonhoven A, ed. Woel, ca.1700, afschrift C.J.J. Van der Lans, Privilegien, ordonnantien en overeenkomstige acten betrekking hebbende op de Krimpenerwaard, Eigen uitgave, Den Haag 1993. Privilege van Jan van Blois voor Schoonhoven slechts de halve dienst aan hertog Albrecht verschuldigd, te doen, 5 augustus 1373. En ook: Bart Ibelings, Bijdragen van de zuid-Hollandse dorpen in de Krimpenerwaard aan het verdiepen van de Dordtse haven rond het midden van de vijftiende eeuw, Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, HEK, 1994, p.97-100.
Voor het organisatorische principe: R.van Uytven, De heerlijke stad, in: Th.E.A Bosman, J.P.A.Coopmans, B.C.M Jacobs, De heerlijke stad, Brabantse rechtshistorische reeks, Van Gorcum, 1988.
46. Waller Zeper, p.55, 70, 110, 210-238, 304-329. En ook: A.A.M.Schmidt Ernsthuisen, 1982, geneagram tussen pag. II en III.
47. J.G.Smit, 1995.
48. Middelnederlands Woordenboek, MNW, CD Rom uitgave, SDU, 's-Gravenhage 1998, lemma 'vrilike' sub 3, lemma 'vri' sub I 5 en 9, sub II 2,3 en 5
49. J.G.Smit, 1995, p.490-506
50. R.Kappers, D.Mentink, Schoonhoven, meer dan 725 ? Stadsrechten als ontwikkelingsproces in drie stappen. HEK 2006, p.21-34. Een artikel van onze hand met de weergave en analyse van de twee betreffende charters uit 1322 is in voorbereiding.
51. J.C.Visser, Schoonhoven. De ruimtelijke ontwikkeling van een kleine stad in het rivierengebied gedurende de middeleeuwen. Van Gorcum & Co, Assen 1964.
J.C.Visser, Th.M.Elsing, P.A.Hendrikk, J.G.Wegner, Schoonhoven en Nieuwpoort, in: P.A.Hendrikk, P.H.D.Leupen, J.C.Visser, J.G.Wegner, Historische stedenatlas van Nederland, aflevering 5. Delftse Universitaire Pers, Delft 1990.
52. J.C.Visser, 1964, p.87
- Op 1 oktober 1395 schenkt Guy van Blois de kerk van Schoonhoven met alle rechten, renten en toebehoren aan het Duitse Huijs; hieronder bevindt zich het patronaats- of collatierecht, waaruit volgt dat Jan van Beaumont de stichter van de kerk moet zijn geweest. Zie hiervoor ook: J.P.H.De Monté Ver Loren, J.E.Spruit, 2000, p.179.
53. Eg. Strubbe, L. Voet, De Chronologie van de Middeleeuwen en de Moderne Tijden in de Nederlanden, Standaard Boekhandel, Antwerpen-Amsterdam 1960, p. 55-58. Met dank aan de heer Hans Vermeulen voor zijn uiteenzetting in deze.
54. Waller Zeper, p.65: bijlage II nr. 12 en zegt daar 18 april 1310 en verwijst vervolgens naar Van Mieris II die dan aangeeft 29 maart 1309: "Gegeven tot Middelborg, in 't jaer ons Heeren duysent driehondert en negen, op Paeschavont", met als bron MS Handtvest Chro. van M. van der Houve, III. deel op het jaar 1309.
55. D.Enklaar, De Jaarstijl van Melis Stoke, in: Huldeboek Pater Dr. Bonaventura Kruitwagen, Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage 1949, p. 144-148.